Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 14. mája 2014[1]

Vec C-244/13

Ewaen Fred Ogieriakhi
proti
Minister for Justice and Equality,
Írsku,
Attorney General,
An Post

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal High Court (Írsko)]

„Právo občanov Únie voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členského štátu — Smernica 2004/38/ES — Pojem ‚nepretržité päťročné obdobie pobytu s občanom Únie v hostiteľskom členskom štáte' — Právo na trvalý pobyt"

1. Súdny dvor má na základe prejednávaného návrhu na začatie prejudiciálneho konania v prvom rade spresniť pojem „nepretržitý legálny pobyt s občanom Únie" v zmysle článku 16 ods. 2 smernice 2004/38/ES[2] a konkrétnejšie spresniť slovné spojenie „s občanom Únie".

2. Toto ustanovenie totiž stanovuje, že rodinní príslušníci občana Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a legálne sa zdržiavali s týmto občanom Únie v hostiteľskom členskom štáte počas nepretržitého obdobia piatich rokov, majú právo na trvalý pobyt na území tohto štátu.

3. V spore vo veci samej ide len o to, či sa štátny príslušník tretieho štátu, manžel štátnej príslušníčky Európskej únie, ktorá vykonala svoje právo na voľný pohyb, môže dovolávať takého práva na pobyt, ak počas stanoveného obdobia piatich rokov manželia žili v spoločnej domácnosti len dva roky a počas troch zvyšných rokov žili oddelene s inými partnermi.

4. High Court (Írsko) chce ďalej tiež vedieť, či je vnútroštátny súd v konaní o žalobe o náhradu škody pre porušenie práva Únie povinný vziať do úvahy skutočnosť, že bolo potrebné položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa práva Únie posudzovaného v spore s cieľom určiť, či porušenie tohto práva členským štátom bolo dostatočne závažné.

5. V týchto návrhoch vysvetlím dôvody, pre ktoré sa domnievam, že článok 16 ods. 2 smernice 2004/38 sa má vykladať v tom zmysle, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie, sa na účely získania práva na trvalý pobyt môže odvolávať na obdobie pobytu ukončené na území hostiteľského členského štátu pred prebratím tejto smernice do právneho poriadku členských štátov, aj keď je preukázané, že počas tohto obdobia manželia začali žiť oddelene s inými partnermi.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).

6. Ďalej uvediem, prečo podľa môjho názoru vnútroštátny súd v konaní o žalobe o náhradu škody pre porušenie práva Únie nie je povinný vziať do úvahy skutočnosť, že bolo potrebné položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa práva Únie posudzovaného v spore s cieľom určiť, či porušenie tohto práva členským štátom bolo dostatočne závažné.

I – **Právny rámec**

A – *Nariadenie (EHS) č. 1612/68*

7. Podľa článku 10 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva [3] účinného v čase skutkových okolností sporu vo veci samej:

„1. Spolu s pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom jedného členského štátu a je zamestnaný na území iného členského štátu, majú bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť právo usadiť sa:

a) jeho manželka/jej manžel a potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami,

b) závislí príbuzní pracovníka/pracovníčky a jeho manželky/manžela vo vzostupnej línii.

2. Členské štáty uľahčia prijatie každého rodinného príslušníka, ktorý nepodlieha ustanoveniam odseku 1, ak je závislou osobou vyššie uvedeného pracovníka alebo ak s ním žije v spoločnej domácnosti v štáte, odkiaľ prišiel.

3. Na účely odsekov 1 a 2 musí mať pracovník pre svoju rodinu k dispozícii také ubytovanie, aké zodpovedá bežným požiadavkám vlastných pracovníkov v regióne, kde je zamestnaný; toto ustanovenie však nesmie viesť k diskriminácii medzi vlastnými pracovníkmi a pracovníkmi z ostatných členských štátov.“

B – *Smernica 2004/38*

8. Smernica 2004/38 sústreďuje a zjednodušuje právne predpisy Únie v oblasti voľného pohybu osôb a práva na pobyt štátnych príslušníkov Únie a ich rodinných príslušníkov. Uvedenou smernicou bolo tiež zmenené a doplnené nariadenie č. 1612/68, pričom bol okrem iného zrušený článok 10 tohto nariadenia.

9. Uvedená smernica totiž ruší povinnosť občanov Únie získať povolenie na pobyt, zavádza právo na trvalý pobyt v prospech týchto občanov a ich rodinných príslušníkov a zužuje možnosť členských štátov obmedziť pobyt štátnych príslušníkov iných členských štátov na ich území.

10. Článok 7 uvedenej smernice nazvaný „Právo pobytu na viac ako tri mesiace“ v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo

3 — Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15.

b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte; alebo

c)

— sú zapísaní na súkromnej alebo verejnej inštitúcii, akreditovanej alebo financovanej hostiteľským členským štátom na základe jeho legislatívy alebo administratívneho postupu, s hlavným cieľom absolvovať študijný kurz, vrátane odborného vzdelávania; a

— majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte a predložili príslušnému vnútroštátnemu úradu dôkaz prostredníctvom vyhlásenia alebo iným rovnocenným prostriedkom, podľa ich rozhodnutia, že majú dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu; alebo

d) sú rodinnými príslušníkmi, ktorí sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie, ktorý spĺňa podmienky uvedené v bodoch a), b) alebo c).

2. Právo pobytu stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1 [písm.] a), b) alebo c).“

11. Článok 16 smernice 2004/38 nazvaný „Všeobecné pravidlo pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov“ znie takto:

„1. Občania Únie, ktorí sa legálne zdržiavali počas nepretržitého obdobia piatich rokov v hostiteľskom členskom štáte, majú právo trvalého pobytu v tomto členskom štáte. Toto právo nepodlieha podmienkami [podmienkam – *neoficiálny preklad*] uvedeným v kapitole III.

2. Odsek 1 sa uplatňuje tiež na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a legálne sa zdržiavali s občanom Únie v hostiteľskom členskom štáte počas nepretržitého obdobia piatich rokov.

3. Nepretržitosť pobytu nie je ovplyvnená dočasnou neprítomnosťou nepresahujúcou spolu šesť mesiacov ročne, ani neprítomnosťou dlhšieho trvania v dôsledku povinnej vojenskej služby, ani neprítomnosťou trvajúcou maximálne dvanásť za sebou nasledujúcich mesiacov v dôsledku vážnych dôvodov, ako sú napríklad tehotenstvo a pôrod, vážna choroba, štúdium alebo odborné vzdelávanie alebo vyslanie do iného členského štátu alebo tretej krajiny.

4. Právo trvalého pobytu po jeho získaní sa môže odobrať iba v prípade neprítomnosti v hostiteľskej krajine počas obdobia dlhšieho ako dva za sebou idúce roky.“

12. Článok 35 smernice 2004/38 stanovuje, že členské štáty môžu prijať potrebné opatrenia na odmietnutie, ukončenie alebo zrušenie akéhokoľvek práva priznaného podľa tejto smernice v prípade zneužívania práv alebo podvodu, ako napríklad účelovo uzavreté manželstvá. Všetky takéto opatrenia musia byť primerané a podliehať procesným zárukám stanoveným v článkoch 30 a 31 uvedenej smernice.

13. Napokon podľa článku 38 smernice 2004/38 sa články 10 a 11 nariadenia č. 1612/68 rušia s účinnosťou od 30. apríla 2006.

C – *Írske právo*

14. Nariadením o voľnom pohybe osôb v Európskych spoločenstvách z roku 2006 [European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006] (ďalej len „nariadenie z roku 2006“) sa do írskeho práva preberajú ustanovenia smernice 2004/38.

15. Článok 12 nariadenia z roku 2006 zabezpečuje prebratie článku 16 tejto smernice.

II – **Skutkové okolnosti sporu vo veci samej**

16. Pán Ogieriakhi, nigérijský štátny príslušník, pricestoval do Írska v máji 1998, keď požiadal o politický azyl. V máji 1999 uzavrel manželstvo s francúzskou štátnou príslušníčkou, pani Georgesovou, a potom vzal svoju žiadosť o azyl späť. Dňa 11. októbra 1999 mu Minister for Justice and Equality udelil povolenie na pobyt.

17. Počas obdobia od októbra 1999 do októbra 2004 pani Georges buď pracovala, alebo poberala dávky sociálneho zabezpečenia.

18. Je nesporné, že od roku 1999 do roku 2001 pán Ogieriakhi a pani Georges žili spolu na rôznych adresách v Dubline (Írsko). Krátko po auguste 2001 sa však ich manželstvo v priebehu roka rozpadlo a pani Georges opustila spoločnú domácnosť a začala žiť s iným mužom. Pán Ogieriakhi následne tiež opustil túto domácnosť a nasťahoval sa k írskej štátnej príslušníčke, pani Maddenovej. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti spresňuje, že nemožno s istotou určiť dátumy, v ktorých nastali tieto udalosti, pričom isté je len to, že k nim došlo po auguste 2001 a v priebehu roka 2002.

19. Pani Georges a pán Ogieriakhi sa v januári 2009 rozviedli. Pán Ogieriakhi uzavrel v júli toho istého roka manželstvo s pani Maddenovou a v roku 2012 získal naturalizáciou írske občianstvo. V decembri 2004 pani Georges natrvalo opustila územie Írska.

20. V septembri 2007 Minister for Justice and Equality odmietol priznať pánovi Ogieriakhimu právo na trvalý pobyt na základe nariadenia z roku 2006 z dôvodu, že nebolo preukázané, že pani Georges, ktorá bola vtedy jeho manželkou, v tom čase ešte stále vykonávala práva, ktoré jej vyplývali z práva Únie. Pán Ogieriakhi podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, ktoré High Court v januári 2008 zamietol z dôvodu, že nariadenie z roku 2006 nebolo uplatniteľné na pobyty pred nadobudnutím jeho účinnosti. V dôsledku toho dostal pán Ogieriakhi 24. októbra 2007 výpoveď od štátnej poštovej spoločnosti, pre ktorú začal pracovať 11. novembra 2001, z dôvodu, že nemal platné pracovné povolenie, keďže írske orgány mu odmietli priznať právo na trvalý pobyt.

21. Pán Ogieriakhi nepodal proti tomuto rozsudku dovolanie ihneď. Urobil to až po rozsudku Lassal [4]. Supreme Court, ktorý odmietol predĺžiť lehotu na podanie dovolania, poznamenal, že Minister for Justice and Equality súhlasil s preskúmaním rozhodnutia zo septembra 2007, ktorým odmietol priznať pánovi Ogieriakhimu právo na trvalý pobyt, a uviedol, že pán Ogieriakhi môže uplatniť svoj nárok vyplývajúci zo zodpovednosti štátu za porušenie práva Únie.

22. V novembri 2011 Minister for Justice and Equality priznal pánovi Ogieriakhimu právo na pobyt z dôvodu, že splnil všetky relevantné podmienky stanovené nariadením z roku 2006. Pán Ogieriakhi potom podal žalobu, ktorou sa začalo konanie vo veci samej pred vnútroštátnym súdom, v ktorom sa pán Ogieriakhi od Írska domáha náhrady škody spôsobenej porušením práva Únie na základe

4 — C-162/09, EU:C:2010:592.

rozsudku Francovich a i.[5] Pán Ogieriakhi sa totiž domnieva, že ustanovenia smernice 2004/38 boli nesprávne prebraté do írskeho práva. Tvrdí, že na základe tohto nesprávneho prebratia mu vznikla ujma z dôvodu vypovedania jeho pracovnej zmluvy spoločnosťou An Post, ktorá bola vypovedaná na základe neexistencie práva na trvalý pobyt v Írsku.

23. Vnútroštátny súd sa domnieva, že úspešnosť žaloby podanej pánom Ogieriakhim z dôvodu nesprávneho prebratia práva Únie závisí najmä od toho, či pán Ogieriakhi mal v čase svojho prepustenia právo na trvalý pobyt na základe smernice 2004/38.

III – **Prejudiciálne otázky**

24. Za týchto podmienok High Court rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Možno povedať, že manželský partner občana [Únie], ktorý v relevantnom čase nebol štátnym príslušníkom členského štátu, sa ‚legálne… zdržiava[l] s občanom Únie v hostiteľskom členskom štáte počas nepretržitého obdobia piatich rokov' v zmysle článku 16 ods. 2 smernice 2004/38… za takých okolností, že pár uzavrel manželstvo v máji 1999, právo na pobyt bolo udelené v októbri 1999, najneskôr na začiatku roka 2002 sa manželia dohodli na tom, že budú žiť oddelene, a od konca roka 2002 začali obaja manželia bývať s úplne inými partnermi?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku, a ak vezmeme do úvahy, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa dovoláva práva na trvalý pobyt v zmysle článku 16 ods. 2 [smernice 2004/38] na základe toho, že do apríla 2006 mal nepretržitý päťročný pobyt, musí tiež preukázať, že jeho pobyt okrem iného spĺňal požiadavky stanovené v článku 10 ods. 3 nariadenia… č. 1612/68…, znamená skutočnosť, že občan [Únie] počas plynutia tohto predpokladaného päťročného obdobia opustil spoločnú domácnosť a štátny príslušník tretej krajiny následne začal bývať s inou osobou v novej spoločnej domácnosti, bývanie v ktorej neposkytla ani nedala k dispozícii (bývalá) manželka, ktorá je občiankou [Únie], že požiadavky stanovené v článku 10 ods. 3 nariadenia č. 1612/68 tým nie sú splnené?

3. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku a zápornej odpovede na druhú otázku, na účely posúdenia, či členský štát nesprávne prebral alebo inak nesprávne uplatnil požiadavky stanovené v článku 16 ods. 2 smernice [2004/38], je skutočnosť, že vnútroštátny súd prejednávajúci žalobu o náhradu škody pre porušenie práva Únie, považuje za potrebné, aby Súdny dvor rozhodol v rámci prejudiciálneho konania o hmotnoprávnej otázke, ktorá sa týka práva žalobcu na trvalý pobyt, sama osebe faktorom, ktorý môže tento súd zohľadniť pri rozhodovaní o tom, či došlo k zjavnému porušenie práva Únie?"

IV – **Moja analýza**

A – *Úvodné poznámky*

25. Podľa môjho názoru je potrebné posúdiť prvú a druhú otázku spoločne. Žalobca v konaní vo veci samej sa totiž dovoláva práva na trvalý pobyt na základe článku 16 ods. 2 smernice 2004/38, ktoré údajne získal počas obdobia od roku 1999 do roku 2004. Toto obdobie predchádzalo 30. aprílu 2006, keď uplynula lehota na prebratie tejto smernice do právneho poriadku členských štátov.

5 — C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428.

26. Vzniká teda predovšetkým otázka, či možno pri počítaní päťročnej lehoty stanovenej na získanie práva na trvalý pobyt v súlade s článkom 16 ods. 2 uvedenej smernice vziať do úvahy obdobia pobytu ukončené na území hostiteľského členského štátu v súlade s vtedy uplatniteľným právom Únie, ktorým je v tomto prípade nariadenie č. 1612/68, a konkrétnejšie článok 10 tohto nariadenia. Pripomínam, že toto ustanovenie priznávalo manželke/manželovi pracovníka, ktorý bol štátnym príslušníkom členského štátu, právo usadiť sa s ním v hostiteľskom členskom štáte pod podmienkou, že tento pracovník má pre svoju rodinu k dispozícii také ubytovanie, aké zodpovedá bežným požiadavkám vlastných pracovníkov v regióne, kde je zamestnaný.

27. Súdny dvor už odpovedal na túto otázku vo svojom rozsudku Lassal [6]. Rozhodol totiž, že „na účely získania práva trvalého pobytu stanoveného v článku 16 smernice 2004/38 sa majú zohľadniť obdobia nepretržitého päťročného pobytu ukončené pred dátumom prebratia uvedenej smernice, teda pred 30. aprílom 2006, *podľa skorších právnych predpisov Únie*“. [7]

28. Dosah tohto rozsudku bol nedávno spresnený v rozsudku Alarape a Tijani [8]. V tomto rozsudku totiž Súdny dvor uviedol, že na účely nadobudnutia práva na trvalý pobyt rodinnými príslušníkmi občana Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, v zmysle smernice 2004/38 sa môžu zohľadniť jedine obdobia pobytu spĺňajúce podmienky upravené v tejto smernici. [9] Súdny dvor navyše pripomenul, že na jednej strane je cieľom smernice 2004/38 zmeniť sektorový a roztrieštený prístup práva na voľný pohyb a pobyt na účely uľahčenia výkonu tohto práva, a to tak, že sa vypracuje jediný legislatívny akt, ktorý bude kodifikovať a revidovať nástroje práva Únie z obdobia pred prijatím tejto smernice, a na strane druhej v nej bol stanovený stupňovitý systém v súvislosti s právom na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, ktorý tým, že v podstate preberá etapy a podmienky stanovené v rôznych nástrojoch práva Únie a v judikatúre z obdobia pred prijatím tejto smernice, smeruje k právu na trvalý pobyt. [10] Súdny dvor teda uviedol, že pojem „skoršie právne predpisy Únie“ uvedený v smernici 2004/38, ktorým sa zaoberá bod 40 rozsudku Lassal (EU:C:2010:592), treba vykladať v tom zmysle, že sa odvoláva na predpisy, ktoré boli touto smernicou kodifikované, revidované a zrušené, a nie na predpisy, akým je článok 12 nariadenia č. 1612/68, na ktoré táto smernica nemala vplyv. [11]

29. Z tejto judikatúry vyvodzujem nasledujúce závery. Ak sa hovorí o skorších predpisoch, ktoré sa majú vziať do úvahy pri počítaní pobytu, môže ísť len o predpisy kodifikované, revidované a/alebo zrušené smernicou 2004/38, a nie o predpisy, na ktoré táto smernica nemala vplyv. Vzhľadom na to, že článok 10 nariadenia č. 1612/68 patrí k ustanoveniam, ktoré boli v dôsledku nadobudnutia účinnosti tejto smernice zrušené, pri výpočte päťročnej lehoty stanovenej v článku 16 ods. 2 smernice 2004/38 možno vziať do úvahy jedine obdobia pobytu ukončené pred koncom lehoty na prebratie uvedenej smernice na základe článku 10 tohto nariadenia za podmienok, ktoré zodpovedajú podmienkam stanoveným touto smernicou.

30. V dôsledku toho je potrebné chápať prvú a druhú otázku položenú vnútroštátnym súdom takto: Má sa článok 16 ods. 2 smernice 2004/38 vykladať v tom zmysle, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie, sa môže na účely získania práva na trvalý pobyt odvolávať na obdobie pobytu ukončené na území hostiteľského členského štátu pred prebratím tejto smernice do právneho poriadku členských štátov, ak je preukázané, že počas tohto obdobia manželia začali žiť oddelene s inými partnermi?

6 — EU:C:2010:592.

7 — Bod 40. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

8 — C-529/11, EU:C:2013:290.

9 — Bod 42.

10 — Bod 46.

11 — Bod 47.

B – *O prvej a druhej otázke*

31. V prvom rade vzniká otázka, či si pán Ogieriakhi počas sporného obdobia ponechal postavenie „rodinného príslušníka“ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. a) smernice 2004/38. Pripomínam totiž, že článok 3 uvedenej smernice nazvaný „Oprávnené osoby“ v odseku 1 stanovuje, že táto smernica sa uplatňuje na všetkých občanov Únie, ktorí sa pohybujú alebo zdržiavajú v členskom štáte inom, ako je členský štát, ktorého štátnymi príslušníkmi sú, a na ich rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v článku 2 bode 2 uvedenej smernice, ktorí ich sprevádzajú, alebo sa k nim pripájajú.

32. Hoci pani Georges a pán Ogieriakhi boli manželmi až do roku 2009, po dvoch rokoch manželstva prestali žiť spoločne a nasťahovali sa k iným partnerom. V tejto súvislosti je dôležité spresniť – aby sa predišlo akýmkoľvek prípadným pochybnostiam –, že nikde, či už v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, alebo v ostatných listinách založených v spise, sa neuvádza skutočnosť, že manželstvo pani Georgesovej a pána Ogieriakhiho bolo uzavreté účelovo.

33. Vzniká teda otázka, či pán Ogieriakhi, ktorý sa dovoláva práv podľa smernice 2004/38, bol počas sporného obdobia ešte stále rodinným príslušníkom pani Georgesovej.

34. Vzhľadom na judikatúru je podľa môjho názoru nepochybné, že pána Ogieriakhiho možno počas tohto obdobia považovať za rodinného príslušníka pani Georgesovej. Z rozsudku Iida [12] totiž vyplýva, že pokiaľ príslušný orgán neukončil manželstvo manželov, štátneho príslušníka tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie, možno považovať za jeho rodinného príslušníka v zmysle článku 2 bodu 2 písm. a) smernice 2004/38. [13]

35. Ďalej pripomínam, že Súdny dvor v bode 34 rozsudku Alarape a Tijani (EU:C:2013:290) rozhodol, že na uplatnenie článku 16 ods. 2 smernice 2004/38 je potrebné konštatovať, že nadobudnutie práva na trvalý pobyt rodinnými príslušníkmi občana Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, v každom prípade závisí od skutočnosti, či jednak samotný občan splnil podmienky stanovené v článku 16 ods. 1 tejto smernice a či jednak uvedení rodinní príslušníci mali počas dotknutého obdobia s ním spoločný pobyt. Okrem toho podľa judikatúry sa pod pojmom legálny pobyt, ktorý je obsiahnutý vo výraze „ktorí sa legálne zdržiavali“ nachádzajúcom sa v tomto ustanovení, musí rozumieť pobyt v súlade s podmienkami stanovenými v tejto smernici, najmä tými, ktoré sú uvedené v jej článku 7 ods. 1. [14]

36. Preto treba určiť, či pani Georges, štátna príslušníčka Únie a manželka pána Ogieriakhiho, počas sporného obdobia skutočne spĺňala tieto podmienky. V tejto súvislosti z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že to skutočne bolo tak. Je totiž nesporné, že počas tohto obdobia mala pani Georges postavenie „pracovníka“ v zmysle práva Únie účinného v čase skutkových okolností sporu vo veci samej. V dôsledku toho spĺňala podmienku stanovenú v článku 7 ods. 1 písm. a) smernice 2004/38. Okrem toho, keďže vnútroštátny súd spresňuje, že pani Georges sa legálne zdržiavala na území hostiteľského členského štátu nepretržite päť rokov, získala právo na trvalý pobyt v súlade s článkom 16 ods. 1 tejto smernice.

37. Keďže pani Georges skutočne mala právo na trvalý pobyt, pán Ogieriakhi sa domnieva, že ako jej rodinný príslušník, ktorý s ňou počas sporného obdobia mal spoločný legálny pobyt, musí mať tiež právo na trvalý pobyt na základe článku 16 ods. 2 uvedenej smernice. Príslušné orgány však zastávajú názor, že požiadavky stanovené v článku 10 ods. 3 nariadenia č. 1612/68 v čase skutkových okolností sporu vo veci samej neboli splnené, keďže pani Georges neposkytla pánovi Ogieriakhimu ani mu nedala k dispozícii ubytovanie, ktoré zodpovedá „bežným“ požiadavkám, v zmysle tohto ustanovenia. Tieto

12 — C-40/11, EU:C:2012:691.

13 — Pozri body 57 až 60.

14 — Bod 35 tohto rozsudku.

orgány sa domnievajú, že ak nebolo dané k dispozícii ubytovanie, ktoré zodpovedá bežným požiadavkám, právo pána Ogieriakhiho na pobyt počas sporného obdobia nevzniklo, nemožno vychádzať z toho, že pán Ogieriakhi sa legálne zdržiaval na území hostiteľského členského štátu v zmysle článku 16 ods. 2 smernice 2004/38, a teda nemôže mať právo na trvalý pobyt.

38. S touto analýzou nesúhlasím.

39. Pripomínam totiž, že v rozsudku Diatta [15] Súdny dvor rozhodol, že článok 10 nariadenia č. 1612/68 tým, že stanovuje, že rodinný príslušník migrujúceho pracovníka má právo nasťahovať sa k tomuto pracovníkovi, nevyžaduje, aby s ním dotknutý rodinný príslušník trvale býval, ale – ako sa uvádza v odseku 3 tohto článku – len aby bolo možné považovať ubytovanie, ktoré má pracovník k dispozícii, za bežné na prijatie jeho rodiny. Nemožno teda implicitne pripustiť požiadavku, že rodina musí trvale bývať v spoločnej domácnosti. [16] Okrem toho Súdny dvor dodal, že manželský zväzok nemožno považovať za zaniknutý, pokiaľ ho neukončil príslušný orgán. To nie je prípad manželov, ktorí len žijú oddelene, aj keď zamýšľajú neskôr sa rozviesť. [17]

40. V rozsudku Komisia/Nemecko [18] navyše Súdny dvor uviedol, že podmienka, aby mal pracovník k dispozícii ubytovanie považované za bežné, platí len ako podmienka prijatia každého rodinného príslušníka u pracovníka a že po zlúčení rodiny sa situácia migrujúceho pracovníka nemôže odlišovať od situácie tuzemských pracovníkov z hľadiska požiadaviek na ubytovanie. [19] Súdny dvor ďalej uviedol, že ak ubytovanie považované za bežné pri príchode rodinných príslušníkov migrujúceho pracovníka už nezodpovedá tejto požiadavke v dôsledku novej udalosti, akou je narodenie alebo dovŕšenie veku dospelosti dieťaťa, opatrenia, ktoré sa majú prípadne prijať voči rodinným príslušníkom pracovníka, nemôžu byť odlišné od tých, ktoré sa vyžadujú od vlastných štátnych príslušníkov, a viesť k diskriminácii medzi vlastnými štátnymi príslušníkmi a štátnymi príslušníkmi Únie. [20]

41. Podľa môjho názoru z týchto dvoch rozsudkov vyplývajú nasledujúce závery. Podmienka, aby mal pracovník k dispozícii bežné ubytovanie pre svojich rodinných príslušníkov, stanovená v článku 10 ods. 3 nariadenia č. 1612/68 je predpokladom prijatia jeho rodiny. Cieľom tohto predpokladu je overiť, či dotknutý pracovník chce predovšetkým dosiahnuť zlúčenie rodiny, a to aby nebol odradený od výkonu svojho práva na voľný pohyb. Po zlúčení rodiny však nemožno vyžadovať trvalé spolužitie týchto rodinných príslušníkov v jednej domácnosti počas celej dĺžky legálneho pobytu na území hostiteľského členského štátu. Náhody, ktoré sa môžu vyskytnúť v živote každého človeka a ktoré môžu viesť k tomu, aby manželia žili oddelene, nesmú mať za následok, že tieto osoby budú zbavené práv, ktoré im vyplývajú z predpisov Únie.

42. Ak by sa od dotknutých osôb vyžadovalo, aby trvale žili v jednej domácnosti, podľa môjho názoru by to bol zásah do ich súkromného a rodinného života, ktorý by bol v rozpore s článkom 7 Charty základných práv Európskej únie. Úlohou štátnych orgánov nie je určovať chápanie manželského života alebo konkrétny spôsob života štátnych príslušníkov iných členských štátov a ich rodinných príslušníkov, a to tým skôr, že pre ich vlastných štátnych príslušníkov taká požiadavka neplatí.

43. Preto si myslím, že osobné vzťahy medzi manželmi a podmienky ubytovania po prijatí manželského partnera, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu, na území hostiteľského členského štátu sú irelevantné na účely priznania práva na pobyt tomuto manželskému partnerovi.

15 — 267/83, EU:C:1985:67.
16 — Bod 18.
17 — Bod 20.
18 — 249/86, EU:C:1989:204.
19 — Bod 12.
20 — Bod 13.

44. V dôsledku toho sú požiadavky stanovené článkom 10 nariadenia č. 1612/68 dodržané aj vtedy, keď pracovník, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, a jeho manželský partner, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu, začali žiť oddelene, ako to bolo v spore vo veci samej. Z toho podľa môjho názoru vyplýva, že pobyt pána Ogieriakhiho bol v súlade s právom Únie účinným v čase skutkových okolností sporu vo veci samej.

45. Zostáva však otázka, či tieto obdobia pobytu ukončené v súlade s článkom 10 ods. 3 nariadenia č. 1612/68 zodpovedajú požiadavkám uvedeným v článku 16 ods. 2 smernice 2004/38, keďže toto posledné uvedené ustanovenie vyžaduje, aby rodinný príslušník občana Únie mal „s“ týmto občanom spoločný legálny pobyt počas nepretržitého obdobia piatich rokov.

46. Podľa môjho názoru je to tak. V rozsudku Onuekwere [21] totiž Súdny dvor uviedol, že výraz „s“ obsiahnutý v článku 16 ods. 2 tejto smernice posilňuje podmienku, podľa ktorej rodinní príslušníci občana Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, musia tohto občana sprevádzať alebo sa k nemu pripájať. [22] Ako som uviedol v bodoch 38 až 41 návrhov, ktoré som predniesol vo veci Onuekwere [23], tento výraz nemožno vykladať doslovne a nevyplýva z neho požiadavka spolužitia manželov v spoločnej domácnosti. Tento výraz len posilňuje skutočnosť, že rodinný príslušník musí na to, aby sa považoval za „oprávnenú osobu“ podľa uvedenej smernice v zmysle jej článku 3 ods. 1, sprevádzať občana Únie na území hostiteľského členského štátu alebo sa k nemu pripájať. [24] Štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je rodinným príslušníkom občana Únie a ako jeho manželský partner sa zdržiava sa na území iného členského štátu ako hostiteľského členského štátu, na území ktorého sa zdržiava uvedený občan, by teda nespĺňal požiadavku spolužitia „s“ občanom Únie stanovenú v článku 16 ods. 2 smernice 2004/38, aj keď by bol v manželskom zväzku s týmto občanom, keďže by sa nepovažoval za rodinného príslušníka, ktorý tohto občana sprevádzal alebo sa k nemu pripojil. Naproti tomu, po splnení počiatočnej podmienky týkajúcej sa sprevádzania občana Únie na území hostiteľského členského štátu alebo pripojenia sa k nemu už nemá význam, či manželia žijú spolu alebo nie.

47. Taký výklad podľa môjho názoru neodporuje zmyslu a účelu článku 16 tejto smernice. Cieľom práva na trvalý pobyt je totiž podporiť sociálnu súdržnosť a posilniť vedomie občianstva Únie. Základným prvkom získania tohto práva na pobyt je teda integrácia občana Únie a jeho rodinného príslušníka v hostiteľskom členskom štáte [25], pričom nepretržitosť legálneho pobytu odráža povinnosť integrovať sa, ktorá je základom pre získanie práva na trvalý pobyt. [26] Osobné vzťahy manželov a ich spôsob života však podľa môjho názoru nesvedčia o stupni integrácie týchto osôb. Prípad pána Ogieriakhiho je navyše dokonalým príkladom tohto konštatovania. Jeho životný príbeh totiž svedčí o tom, že sa hneď po svojom príchode dokázal integrovať do spoločnosti hostiteľského členského štátu. Až kým nebol prepustený z dôvodu, že nemal právo na trvalý pobyt, pracoval od novembra 2001 do októbra 2007 vo verejnoprávnom podniku a úspešne absolvoval štúdium práva.

48. Zo všetkých vyššie uvedených skutočností teda vyplýva, že pokiaľ manželský zväzok nebol ukončený príslušným orgánom, manželský partner občana Únie, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu, sprevádzal tohto občana na území hostiteľského členského štátu alebo sa k nemu pripojil a mal s ním spoločný legálny pobyt počas nepretržitého obdobia piatich rokov, musí mať právo na trvalý pobyt, a to aj keď manželia začali žiť oddelene.

21 — C-378/12, EU:C:2014:13.

22 — Bod 23.

23 — C-378/12, EU:C:2013:640.

24 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Iida (EU:C:2012:691, bod 61).

25 — Pozri rozsudok Onuekwere (EU:C:2014:13, body 24 a 25).

26 — Tamže (bod 30).

49. V prospech takého výkladu podľa môjho názoru svedčí ešte jedna skutočnosť. Článok 13 ods. 2 prvý pododsek písm. a) smernice 2004/38 totiž stanovuje, že rozvod, anulovanie manželstva alebo ukončenie registrovaného partnerstva nevedie k strate práva pobytu rodinných príslušníkov občana Únie, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, ak pred začatím rozvodového konania alebo konania zrušujúceho manželstvo alebo ukončením registrovaného partnerstva manželstvo alebo registrované partnerstvo trvalo aspoň tri roky, vrátane jedného roku v hostiteľskom členskom štáte. V článku 13 ods. 2 druhom pododseku tejto smernice sa navyše uvádza, že pred získaním práva trvalého pobytu právo pobytu daných osôb naďalej podlieha požiadavke, že musia byť schopné okrem iného dokázať, že sú pracovníkmi alebo samostatne zárobkovo činnými osobami, alebo že majú dostatočné zdroje, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu. Okrem toho článok 18 uvedenej smernice stanovuje, že rodinní príslušníci občana Únie uvedení okrem iného v článku 13 ods. 2 smernice 2004/38, ktorí spĺňajú podmienky stanovené v tomto ustanovení, získajú právo trvalého pobytu po tom, čo sa legálne zdržiavali počas obdobia piatich za sebou idúcich rokov v hostiteľskom členskom štáte.

50. V konečnom dôsledku štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie a ktorý s ním bol v manželskom zväzku aspoň tri roky, pričom aspoň jeden z týchto troch rokov strávil na území hostiteľského členského štátu, zostáva zachované jeho právo na pobyt a tento štátny príslušník tretieho štátu môže získať právo na trvalý pobyt, ak splní vyššie uvedené podmienky, a to aj vtedy, ak manželský zväzok bol ukončený príslušným orgánom.

51. Treba teda konštatovať, že ak by sme pripustili, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý sa nachádza v situácii pána Ogieriakhiho, nemôže mať právo na trvalý pobyt, tento štátny príslušník tretieho štátu, o ktorom je preukázané, že si zachoval postavenie rodinného príslušníka občana Únie vzhľadom na to, že manželský zväzok nebol ukončený príslušným orgánom, by bol značne znevýhodnený v porovnaní so štátnym príslušníkom tretieho štátu, ktorý by prestal byť považovaný za rodinného príslušníka občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. a) smernice 2004/38, ale spĺňal by podmienky uvedené v článku 13 ods. 2 tejto smernice.

52. Štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je rodinným príslušníkom občana Únie, by teda mal menej práv a nižšiu ochranu podľa práva Únie ako štátny príslušník tretieho štátu, ktorú už nemá nijakú väzbu s občanom Únie. Taký výklad by odporoval zmyslu a účelu uvedenej smernice, ktoré spočívajú v priznaní práva voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov všetkým občanom Únie podľa objektívnych podmienok slobody a dôstojnosti, pričom to isté právo sa udelí ich rodinným príslušníkom bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. [27]

53. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy zastávam názor, že článok 16 ods. 2 smernice 2004/38 sa má vykladať v tom zmysle, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie, sa na účely získania práva na trvalý pobyt môže odvolávať na obdobie pobytu ukončené na území hostiteľského členského štátu pred prebratím tejto smernice do právneho poriadku členských štátov, aj keď je preukázané, že počas tohto obdobia manželia začali žiť oddelene s inými partnermi.

C – *O tretej otázke*

54. Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je vnútroštátny súd v konaní o žalobe o náhradu škody pre porušenie práva Únie povinný vziať do úvahy skutočnosť, že bolo potrebné položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa práva Únie posudzovaného v spore s cieľom určiť, či porušenie tohto práva členským štátom bolo dostatočne závažné.

27 — Pozri odôvodnenie 5 smernice 2004/38.

55. Pripomínam, že právo Únie priznáva jednotlivcom pri splnení určitých podmienok právo na náhradu škody spôsobenej porušením práva Únie. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zásada zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré je mu pripísateľné, je súčasťou systému zmlúv, na ktorých je Únia založená. [28]

56. Súdny dvor v tejto súvislosti opakovane rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu, keď sú splnené tri podmienky, t. j. že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť. [29]

57. Pokiaľ ide o druhú podmienku, ktorá je predmetom tretej otázky, je potrebné pripomenúť, že rozhodujúcim kritériom na určenie, že porušenie práva Únie je dostatočne závažné, je, či členský štát alebo inštitúcia Únie zjavne a závažne prekročili hranice svojej voľnej úvahy. [30]

58. Na to, aby sa určilo, či táto podmienka je splnená, musí vnútroštátny sudca, ktorý rozhoduje o žalobe na náhradu škody, v tejto súvislosti zohľadniť všetky skutočnosti charakterizujúce vec, v ktorej má rozhodnúť, najmä stupeň jasnosti a presnosti porušeného pravidla, či bolo porušenie úmyselné, ospravedlniteľnú alebo neospravedlniteľnú povahu nesprávneho právneho posúdenia, prípadne stanovisko zaujaté inštitúciou Únie, ako aj to, či si predmetný súd splnil alebo nesplnil povinnosť položiť prejudiciálnu otázku na základe článku 267 tretieho odseku ZFEÚ. [31]

59. Znamená teda položenie prejudiciálnej otázky Súdnemu dvor na získanie výkladu ustanovenia práva Únie, že nejde o dostatočne závažné porušenie práva Únie? Dalo by sa totiž tvrdiť, že ak takáto otázka bola položená, znamená to, že predmetné ustanovenie bolo nepresné a pripúšťalo rôzne spôsoby výkladu, čo by predstavovalo rozhodujúci prvok v posúdení vnútroštátneho súdu.

60. Domnievam sa však, že to tak nemôže byť, a to z dôvodu, ktorý považujem za zásadný.

61. Prejudiciálne konanie upravené v článku 267 ZFEÚ zavádza skutočný dialóg, skutočnú spoluprácu medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom. Táto spolupráca má zásadný význam pre zabezpečenie jednotného uplatňovania práva Únie vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Ako uviedol generálny advokát Léger, „Súdny dvor priznáva vnútroštátnemu súdu rozhodujúcu úlohu pri vykonávaní práva Spoločenstva a pri ochrane práv, ktoré z neho vyplývajú jednotlivcom. Vnútroštátny súd sa navyše často označuje bežne používaným pojmom ‚všeobecný súd Spoločenstva'". [32]

62. Podľa môjho názoru by táto rozhodujúca úloha „všeobecného súdu Spoločenstva" mohla byť ohrozená, ak by sme pripustili, že samotná skutočnosť, že vnútroštátny súd položil prejudiciálnu otázku s cieľom získať výklad ustanovenia práva Únie, stačí na odôvodnenie záveru, že nejde o dostatočne závažné porušenie práva Únie, ktoré zakladá zodpovednosť členského štátu. Taký následok, ktorý by bol v konečnom dôsledku záväzný pre vnútroštátny súd, by mohol viesť k ukončeniu dialógu medzi ním a súdom Únie. V tomto prípade by totiž vnútroštátny súd, ktorý by chcel pred uložením povinnosti členskému štátu nahradiť škodu položiť prejudiciálnu otázku, aby si bol istý o svojom výklade práva Únie, mohol byť odradený od jej položenia. Zo všeobecného hľadiska samotné položenie otázky nemôže obmedziť slobodu súdu, ktorý rozhoduje vo veci samej. Nie v otázke položenej Súdnemu dvoru, ale v odpovedi, ktorú Súdny dvor poskytne, nájde tento súd usmernenia, ktoré zohľadní v rámci svojej voľnej úvahy.

28 — Pozri rozsudok Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, bod 40 a citovanú judikatúru).

29 — Tamže (bod 41 a citovaná judikatúra).

30 — Pozri rozsudok Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 55).

31 — Pozri rozsudok Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, bod 32 a citovanú judikatúru).

32 — Pozri bod 66 jeho návrhov vo veci Köbler (C-224/01, EU:C:2003:207).

63. Preto sa domnievam, že na to, aby bol zachovaný mechanizmus zavedený článkom 267 ZFEÚ a rozhodujúca úloha vnútroštátnych súdov pri vykonávaní práva Únie, vnútroštátny súd v konaní o žalobe o náhradu škody pre porušenie práva Únie nie je povinný vziať do úvahy skutočnosť, že bolo potrebné položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa práva Únie posudzovaného v spore s cieľom určiť, či porušenie tohto práva členským štátom bolo dostatočne závažné.

V – **Návrh**

64. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil High Court, takto:

1. Článok 16 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, sa má vykladať v tom zmysle, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý je manželským partnerom občana Únie, sa na účely získania práva na trvalý pobyt môže odvolávať na obdobie pobytu ukončené na území hostiteľského členského štátu pred prebratím tejto smernice do právneho poriadku členských štátov, aj keď je preukázané, že počas tohto obdobia manželia začali žiť oddelene s inými partnermi.

2. Vnútroštátny súd v konaní o žalobe o náhradu škody pre porušenie práva Únie nie je povinný vziať do úvahy skutočnosť, že bolo potrebné položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa práva Únie posudzovaného v spore s cieľom určiť, či porušenie tohto práva členským štátom bolo dostatočne závažné.